

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาระดับอุดมศึกษามุ่งพัฒนาความเจริญของงานทางสติปัญญา และความคิดเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงเพื่อพัฒนาประเทศ และมุ่งพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ความเข้าใจในการคิด สามารถดำเนินชีวิตอันเป็นคุณค่าแก่บุคคล สังคมและประเทศชาติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ สวรรณเวลา (2545) สถาบันอุดมศึกษา จึงต้องตระหนักถึงภารกิจในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ ซึ่งบัณฑิต คือ สิ่งที่จะชี้ให้เห็นคุณภาพ สถาบันอุดมศึกษาในอดีตนั้นคุณภาพของสอ เช่น อุดมศึกษาจะดูที่มาตรฐานการศึกษา คือ คณาจารย์ แต่ในปัจจุบันนอกจากจะเน้นที่คณาจารย์แล้ว คุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาจะพิจารณาถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย โดยเฉพาะการศึกษาคือองค์ประกอบที่สำคัญที่มีคุณภาพได้นั้น สถาบันอุดมศึกษาต้องรู้จัก เข้าใจและใส่ใจเป็นพิเศษกับนักศึกษา ก่อน ดังนั้นการศึกษาคณลักษณะของนักศึกษาจึงมีความสำคัญต่อ การพัฒนาระบบอุดมศึกษาทั้งระบบเป็นต้น หากได้ทราบคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ไม่เพียงแต่จะเป็นการพัฒนาแก่นักศึกษา ยังเป็นแนวทางการเปลี่ยนแปลง ในด้านการเรียนการสอน การบริการนักศึกษาและการบริหารงานด้านการอุดมศึกษาอีกด้วย

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง ที่คำนึงถึงการดำเนินการในทุกรูปแบบที่จะ ทำให้การศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ สามารถสนองตอบความต้องการของ ประเทศอย่างเต็มที่และรักษาความเป็นสังคมให้คงอยู่ตลอดไป (<http://www.thaiaddresssearch.org> 4/8/42) โดยได้เห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาได้กำหนดคุณลักษณะบัณฑิตเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านทักษะพื้นฐาน ด้านความสามารถทางวิชาชีพ และด้านความสามารถทางสังคม ในกรณีนี้แต่ละด้าน ๆ ได้ดำเนินการจัดทำคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ไว้แล้ว ตามความสามารถทางวิชาชีพนั้น ๆ แต่ยังไม่ได้พัฒนาดัชนีชี้วัดที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ปัจจุบันมีความสำคัญและเป็นที่ ต้องการของงานเป็นจำนวนมาก หากมีการพัฒนาเกณฑ์ประเมินคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ในกลุ่มสาขาวิชานี้ขึ้น มหาวิทยาลัยก็สามารถนำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบคุณลักษณะ

บัณฑิตที่พึงประสงค์ได้ เป็นการทำตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยโดยตรง และขยายแนวทางการพัฒนาเกณฑ์บัณฑิตที่พึงประสงค์ในกลุ่มสาขาวิชาอื่นได้ต่อไป

ขนิษฐา ชัยรัตนาวรรณ (2546:31) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษานับว่าเป็นการพัฒนาคนของประเทศให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางซึ่งโดยสภาพปัจจุบันประเทศของเราต้องการผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีการพัฒนาความรู้ และทักษะเพื่อนำไปซึ่งจริงในชีวิตประจำวันได้และมีการทำงานที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การสอนให้นักศึกษามีทักษะในการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ของตน (How to Learn Skills) ในปัจจุบันการสอนทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาเป็นการสอนที่อาจารย์เป็นฝ่ายให้เนื้อหาในรายวิชาทั้งหมด นักศึกษาเป็นฝ่ายรับและคอยจดตามหรืออ่านตามจากตำรา เอกสารที่มีอยู่ การสอนแบบบรรยายเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน อาจารย์มักจะคำนึงถึงเนื้อหาที่ต้องสอนเพียงอย่างเดียว เพื่อให้ครบตามหลักสูตรที่ได้กำหนดเอาไว้ไม่คำนึงถึงนักศึกษา สภาพการเรียนรู้หรือองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนั้นผู้เรียนกลุ่มที่มีพื้นความรู้น้อยจึงไม่เข้าใจและไม่มีการบูรณาการ ไม่เกิดการผสมผสาน ไม่เกิดการรอบรู้ และไม่เห็นความสำคัญตลอดจนเป้าหมายในการเรียนสำหรับหัวข้อนั้น ทำให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีในรายวิชานั้น จึงทำให้ไม่มีส่วนร่วมในการเรียน ดังนั้นการสอนระดับอุดมศึกษา การสอนแบบบรรยาย จะใช้ได้ผลจึงควรที่จะนำไปผนวกรวมกับวิธีสอนแบบอื่น ๆ ที่เรียกว่า Cooperative Learning เช่น การสอนแบบบรรยายร่วมกับการสอนแบบอภิปราย เพื่อฝึกให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและยังเป็นการพัฒนาทักษะการมีปฏิสัมพันธ์ การตัดสินใจภายในกลุ่ม หรือใช้การสอนแบบบรรยายร่วมกับการสอนแบบสาริต แบบทดลองแก้ปัญหาและการใช้อุปกรณ์ เป็นต้น

ดังนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อท้องถิ่น มีพันธกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการพัฒนาวิถีชีวิตของท้องถิ่น มีภารกิจที่จะต้องผลิตบัณฑิตในสาขาต่าง ๆ ที่มีความรู้ ความสามารถและเป็นที่ต้องการของท้องถิ่น ศึกษาวิจัยเพื่อแสวงหาวิทยาการใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการช่วยแก้ปัญหาและประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้บริการวิชาการเพื่อช่วยเสริมคุณภาพและความเป็นอยู่ของประชาชน ในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม และมีคุณค่าของท้องถิ่นให้คงอยู่กับท้องถิ่นตลอดไป รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรประจำการทางการศึกษาเพื่อยกระดับมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาของท้องถิ่นให้สูงขึ้น

ในทำนองเดียวกัน สุพจน์ เลาว์ฉัตรศิริ (2548) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ว่าวิทยาลัยแม่ฮ่องสอนต้องที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่เน้นการเป็นศูนย์กลางการศึกษาของท้องถิ่นในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตหรือบัณฑิตของวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน จะต้องมีความพิเศษทางด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่น เชี่ยวชาญในด้านภาษา

ต่างประเทศ อาทิ ภาษาอังกฤษ และภาษาเพื่อนบ้าน ส่วนในด้านความรู้เฉพาะสาขาต้องรู้จริงและนำไปปฏิบัติงานได้จริง นอกจากนี้ยังเน้นให้มีการส่งเสริมให้นักศึกษาเรียนรู้ชุมชนเพื่อเป็นผู้นำในการรักษาและส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนเผ่าของตน และควรบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น ทั้งนักวิชาการ เทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนราชการต่าง ๆ สถานศึกษา องค์กรเอกชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น นำมาเพื่อศักยภาพของวิทยาลัยให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง

สำหรับคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ให้จัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการทั่วไป และสาขาการบัญชี อาจารย์ผู้สอนได้พบปัญหาทำนองเดียวกันที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนซึ่งมหาวิทยาลัยให้อาจารย์ให้ไปสอนนักศึกษาที่วิทยาลัยแม่ฮ่องสอนในหนึ่งภาคเรียน อาจารย์จะทำการสอนนักศึกษาจำนวน 5 ครั้ง ต่อภาคเรียนแต่ละครั้งใช้เวลา 8 ชั่วโมง เนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนของแต่ละรายวิชาไม่เหมือนกัน อาจารย์ผู้สอนต้องเตรียมวางแผนการสอนอย่างดี การจัดการเรียนการสอนต้องดูความพร้อมของนักศึกษา เช่น ถ้าเป็นรายวิชาที่มีคำนวณ นักศึกษาเกิดความเหนื่อยล้าและรู้สึกเบื่อ ความกระตือรือร้นมีน้อย เพราะเวลาสำหรับการเรียนการสอนนานเกินไป อุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่เพียงพอตลอดจนสภาพห้องเรียนและอากาศค่อนข้างร้อน อาจารย์ส่วนใหญ่ก็จะใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย อภิปรายและใช้แผ่นโปร่งใสเป็นสื่อการสอน นักศึกษามีโอกาสเข้าห้องสมุดเพื่อค้นคว้าข้อมูล ขาดแคลนและค่าใช้จ่ายโอกาสในด้านการค้นคว้า ข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์และข้อมูลสารสนเทศมีจำกัด อีกทั้งนักศึกษาไม่มีปฏิสัมพันธ์และโอกาสซักถามอาจารย์น้อยมาก รวมถึงโอกาสในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการ โดยเฉพาะภาคเอกชน เท่าที่ผ่านมาการจัดการเรียนการสอนนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่จะไม่มีปัญหาในการจัดการเรียนการสอน แต่ถ้าไปสอนที่วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน อาจารย์ท่านนั้นจะต้องปรับการเรียนการสอนตามสถานการณ์เพื่อให้ทันกับเวลาและเนื้อหาของรายวิชาที่สอน การจัดการเรียนการสอนไม่เป็นไปตามแผนการกำหนดเอาไว้ บางครั้งจำเป็นต้องตัดเนื้อหาที่ยากและสำคัญออกไป เพราะจะต้องสอนให้จบภายในเวลาที่จำกัด ทำให้มีผลกระทบต่อการวัดผลประเมินผล ต้องปรับตามสภาพความเป็นจริงไม่สามารถใช้เกณฑ์มาตรฐานได้

จากสภาพปัญหา ด้านการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษาดังกล่าวมาแล้ว หากปล่อยให้ดำเนินการต่อไป โดยไม่มีการแก้ไขอย่างเป็นระบบ จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของบัณฑิต จึงควรมีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตคณะวิทยาการจัดการที่พึงประสงค์และสอดคล้องกับท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำ

การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตคณะวิทยาการจัดการ ที่พึงประสงค์และสอดคล้องกับท้องถิ่น วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์หลักของการวิจัยครั้งนี้ คือ การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการที่พึงประสงค์และสอดคล้องกับท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาระบบการเรียนการสอนของวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อกำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์และมีส่วนร่วมของนักศึกษาวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน โดย นักศึกษา อาจารย์ ผู้บริหาร และตัวแทนหน่วยงานผู้ใช้บัณฑิต
3. เพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาคณะวิทยาการจัดการวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน ที่กำลังศึกษาระดับชั้นปีที่ 3 และปีที่ 4 ปีการศึกษา 2548 ภาคปกติและภาคพิเศษ อาจารย์ที่สอน วิทยาลัยแม่ฮ่องสอนของคณะวิทยาการจัดการ ผู้บริหารวิทยาลัยแม่ฮ่องสอนและวิทยาเขตเวียงบัว และตัวแทนผู้ใช้บัณฑิตในจังหวัดแม่ฮ่องสอนทั้งภาครัฐและเอกชน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา การพัฒนาระบบการเรียนการสอนของวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน เพื่อ กำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ และพัฒนาระบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะ บัณฑิตที่พึงประสงค์ของคณะวิทยาการจัดการที่วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

คำถามในการวิจัย

เพื่อให้พัฒนาการเรียนการสอนวิทยาลัยแม่ฮ่องสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตที่พึงประสงค์ และสอดคล้องกับท้องถิ่น การวิจัยนี้ต้องการแสวงหาคำตอบจากประเด็นคำถามต่อไปนี้

1. สภาพการณ์ของการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันเป็นอย่างไร เพราะเหตุปัจจัยหรือเงื่อนไขอะไร
2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตวิทยาลัยแม่ฮ่องสอนควรเป็นอย่างไร และมีแนวทางการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างไร
3. การพัฒนาระบบการเรียนการสอนที่เสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตได้อย่างไร

นิยามศัพท์เฉพาะ

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และ ปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 ภาคปกติและภาคพิเศษ ของวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน สาขาบริหารธุรกิจ (บัญชี) สาขาการจัดการทั่วไป และสาขาการบัญชี

อาจารย์ หมายถึง อาจารย์ที่รับผิดชอบสอนทุกรายวิชาของสาขาบริหารธุรกิจ (บัญชี) สาขาการบัญชี และสาขาการจัดการทั่วไป ของวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน

ผู้บริหาร หมายถึง คณบดี รองคณบดี รับผิดชอบวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน คณบดี รองคณบดีฝ่ายวิชาการ รับผิดชอบวิทยาเขตเวียงแก้ว และหัวหน้าโปรแกรมวิชา

หน่วยงานผู้ใช้บัณฑิต หมายถึง ตัวแทนหน่วยงานที่รับบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาเข้าทำงาน ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง สภาพ ลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญซึ่งจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด ประกอบด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งเทคนิควิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้การเรียนการสอนไปไปตามแผนที่กำหนดไว้

บัณฑิตที่พึงประสงค์ หมายถึง ผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งต้องประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านทักษะพื้นฐาน ด้านความรู้ความสามารถเชิงวิชาชีพ และด้านบุคลิกลักษณะ คุณธรรมและจริยธรรม

คณะวิทยาการจัดการ หมายถึง คณะวิชาที่จัดการเรียนการสอนในวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประกอบด้วย สาขาบริหารธุรกิจ (บัญชี) สาขาการจัดการทั่วไป และสาขาการบัญชี

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลการวิจัยได้วิธีการพัฒนาระบบการเรียนการสอนของวิทยาลัยแม่ฮ่องสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตคณะวิทยาการจัดการที่พึงประสงค์และสอดคล้องกับท้องถิ่น ดังนี้

1. สามารถพัฒนาระบบการเรียนการสอนวิทยาลัยแม่ฮ่องสอนให้มีคุณภาพ
2. สามารถกำหนดคุณลักษณะบัณฑิตคณะวิทยาการจัดการที่พึงประสงค์และสอดคล้องกับท้องถิ่น
3. สามารถพัฒนาระบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่